

Ut autem conservatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu poenæ diligenter observent, decernimus, ut si de aliis, quam de manifestis injuriis, & violentiis, scienter se intromiserint, seu ad alia, quæ judiciale indaginem exigunt, suam extenderit potestatem, eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi. Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat: a qua non possit absolvi, nisi ei, quem sic fatigavit a indebite, primo satisfaciatur integraliter de expensis. Officium autem quorumcunque conservatorum, ipso jure, quoad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera vero, & expensas, assessores, ac notarios & personas testimonii causa vocandas, illa præcipimus in hujusmodi conservatoribus per omnia observari, quæ in delegatis Judicibus constitutio a nobis super his edita observanda decrevit. Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit, omnino decernimus irritum, & inane.

TITULUS XV.
DE OFFICIO LEGATI.
CAP. I.

Legati non Cardinales sine speciali mandato jure legationis beneficia conferre non possunt: sed legati Cardinales bene possunt. Joan. Andr.

Innocentius IV. (an. 1245. in Gallia.)

Officii nostri debitum remediis invigilat subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus, & solemur in pace. Proinde præsentis decreto statuimus, ut Ecclesiæ Romanæ Legati quantumcunque plenam legationem obtineant, sive a nobis missi fuerint, sive suarum prætextu Ecclesiæ legationis sibi vendicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolimus observari: quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

Legatus habet ordinariam: unde per mortem Papæ non expirat ejus officium. h. d. Joan. Andr.

Clemens IV. S. sic sanctæ Cæcilie Presbytero Cardinali Apostolicæ sedis Legato.

Legatos, quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant, & dissipent, ædificent, atque plantent, provinciarum sibi commissarum, ad instar Proconsulum, cæterorumque Præsidum, quibus certæ sunt provinciæ moderandæ, ordinarios reputantes: Præsentis declaramus edicto, commissum tibi a prædecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum d expirasse.

CAP. III.

Finita legatione extirpant reservationes Legatorum, & omnis processus habitus super illis, nisi tunc illa beneficia jam vacantia sint collata. Dum dicitur, quod pendente una sua reservatione in Ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicujus, Legatus in eadem Ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem ejusdem, aliam facere non potest: & quod sit contra prædicta, irritum decernit. Joan. Andr.

a al. fatigaverit. b al. ita: decernit. c In manuscriptis ita: qui si ut, &c. d Intelligit scilicet re non integra: re vero integra, an per mortem Papæ expiraret legatio, distinguit hic Petr. de Anchar. Font.

Bonifacius VIII. (an. 1299.)

Præsentis declaramus edicto, reservationes a quorumcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis Legato suæ legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis, necnon denunciations, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum jam vacantium minime sit processum) eo ipso, quod ipsius finitur legatio, viribus penitus vacuatis nec executores eisdem posse ulterius beneficia taliter reservata conferre. Cæterum reservationes hujusmodi (per quas interdum Prælati, & Ecclesiæ nimium onerantur) restringere cupientes, prohibemus, ne postquam Legatus in aliqua cathedrali, vel collegiata Ecclesia reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam, illa pendente, faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reserverit aliquod beneficium, ad collationem pertinens cujuscunque, aliud, quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reservatio pendet alterius) sibi quoquo modo reserverit. Quicquid autem contra præmissa contigerit attentari, eo ipso viribus non subsistat.

CAP. IV.

Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas Ecclesias Legati reservare, vel conferre non possunt. Idem in dignitatibus Ecclesiæ cathedralium, quæ sunt majores post Episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum.

Idem.

Deliberatione provida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis Legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas Ecclesias, seu ipsarum Ecclesiæ cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, majores in earum Capitulis post Episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, suæ ordinationi, collationi, provisioni, aut dispositioni quomodocunque reservet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquid, quo minus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare, libere valeant, cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipso irritum, & inane.

Delegatus non potest alicui committere, quod recipiat reservationem beneficiorum, & postea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. h. d. Joan. Andr.

§. 1. Prohibemus insuper, ne Legatus ipse in genere, aut in specie cuicumque concedat, ut ab iis, qui beneficia intra legationem ejusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis: cum per hoc aperiri posset via contra Lateranensem Concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendencia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficiorum vitatur. doc dicit Zen.

Idem

a Vid. Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 19. ubi reservationes qualeslibet ad vacatura beneficia tolluntur. b Fallit si legatus contulerit canonicatum, & præbendam vacantem reservaverit, dato executore: Nam talis finita legatione conferre poterit. Petr. de Anchar. Font. c Hoc est Concilium Lateranense sub Alexand. III. cap. 8.

Idem.

Collatio beneficiorum per legatum sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit, si in ea non fuerit a habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITULUS XVI.
DE OFFICIO ORDINARII.
CAP. I.

Archiepiscopus non potest sibi constituere Officiales in diocesi Suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem devolvendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales Officiales inibere non possunt, priusquam fuerit appellatum.

Innocentius III. In Concilio Lugdunensi.

(an. 1216. in Gallia.)

Romana Ecclesia: [& infra.] Prohibemus quoque, ne Rhemensis Archiepiscopus in diocesis Suffraganeorum suorum foraneos Officiales constituat: quia, cum Metropolitanis, ne suorum Suffraganeorum ingredientur dioceses, ut in eis auctoritate propria judicent, disponant, aliquidve aliud agant, canonica prohibeant instituta, nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quod causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in Suffraganeorum suorum diocesis delegare, similiter licet eis tales Officiales instituire in eisdem, qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones faciant, seu compefcant in hac parte rebelles: quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem obtinere noscuntur, propter quod licite possunt super illis committere vires suas. Non sic autem in aliis b, in quibus nondum extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Rhemensis Ecclesia circa talium Officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam de consuetudine hujusmodi possint in Rhemensi provincia constitui: inhibitiones tamen, ne procedatur in causis, priusquam ad Rhemensis curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

Donec Archiepiscopus de facili potest haberi, Officialis ejus Suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest, propter ordinis (melius dixisset officii) Episcopalis reverentiam. h. d. in summa. Joan. Andr.

§. 1. Officiales autem Rhemensis Archiepiscopi (quamdiu in sua provincia, vel circa illam extiterit) in Suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis profere sententias non attentent. Et hoc idem ab Officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum Suffraganeos, (quibus ob reverentiam Pontificalis officii deferri volumus in hac parte) præcipimus observari.

CAP. II.

Canonici, qui a divinis cessare possunt consuetudine, vel alio jure, si cessare volunt, causam suæ cessationis expriment in instrumento publico, vel patentibus literis suis, vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa non inventa legitima, quicquid medio tempore perceperint ab Ecclesia, restituant: & que percipere debent, non percipiant, & satisfaciunt de injuriis illi, contra quem cessant. Causa legitima inventa, tenetur ille ad interesse Canonicis, & ad certam quantitatem Ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Ultimo reprobat consuetudo, qua imagines Sanctorum, in dicta cessatione, spinis, & urticis supponebantur. Et statuitur contrarium facientes graviter puniendos. Joan. Andr.

a Alias, fuit. b Vid. cap. fin. de rescript. in antiq. & l. non quemadmodum. ff. de judic. Font. Tom. II.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi (an. 1273. in Gallia.)

SI a Canonici a divinis cessare voluerint, prout in Ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel alias vindicant: antequam ad cessationem hujusmodi quoquomodo procedant, in instrumento publico, vel parentibus literis sigillorum b suorum, aut alterius authentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam expriment: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. Scituri, quod si hoc prætermisso cessaverint, vel causa, quam expresserint, non fuerit inventa canonica: omnia, quæ de quibuscunque proventibus illius Ecclesiæ, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi Ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei, contra quem cessaverint, de damnis & injuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem canonica fuerit judicata, is, qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis Canonicis & Ecclesiæ, cui debirum officium ejus est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in divini cultus augmentum convertendam, superioris arbitrio condemnatur. Cæterum de restabilem abusus horrendæ indevotionis illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque Sanctorum imagines, seu statuas irreverenti ausu tractantes, eas in aggravationem cessationis hujusmodi proferunt in terram, & urticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero districtius prohibemus: statuentes ut in eos, qui contra fecerint, ultrix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat graviter, quod alios a similibus præsumptione compefcant.

CAP. III.

Statuit Papa, quod habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere, intra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderit, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderit, & sufficientes, non amplius molestentur: proviso, ne in prædictis beneficiis cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recuratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possint illud cum aliis retinere, vel si prioribus renunciaverint: aliter collatio facta non teneat. Joan. Andr.

Idem.

Ordinarii e locorum subditos suos plures dignitates, vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa, districtè compellant dispensationes, auctoritate quarum hujusmodi Ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinario moderandum arbitrio, exhibere. Quod si forte justo impedimento cessante, nullam dispensationem intra idem tempus contigerit exhiberi: Ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eoipso illicite detineri constabit, per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur.

Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis hujusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur. Provideat d tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eis-

F f f

a De materia hujus c. vide citatos in cap. quamvis. infr. eod. tit. & libr. b Vid. l. ad vestium. ff. de test. & l. fin. ff. de alb. scrib. ac c. significantibus. infr. de appell. Font. c Hoc decretum expresse innovat & confirmat sacrum Concilium Tridentinum sess. 7. de reform. cap. 5: d alit. ita: provideat tamen ordinarius taliter, ne animarum cura, &c.

dem Ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur : nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem Apostolicam recurrendum, cuius est æstimare, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam, iidem ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud a beneficium similem curam habens animarum b, alicui plura familia obtinenti non ante conferre præsumant, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam offensa ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quod is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis, vel si ea, quæ sic obtinet, libere, ac sponte resignet.

Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio, nullius penitus sit momenti.

CAP. IV.

Præcipit Papa, ne Prælati subditis interdiciant, ne statum Ecclesiarum, & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus aut aliis pœnis adstringant: decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum, & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptos præcipit pœna condigna a superioribus eisdem puniri. Joan. Andr. Bonifacius VIII. (an. 1299. Romæ.)

Quia plerique Prælati non sine multa temeritatis audacia suis subditis aliquando interdiciunt, ne ipsorum superioribus, aut Apostolicæ sedis Legatis, vel Inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum in eorum Ecclesiis, monasteriis, sive locis a sede deputatis eadem, vel aliis quibuscunque personis, per quas ad notitiam prædictorum valeat pervenire, statum Ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum, & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos [si secus egerint] excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes, eosque ad hoc celandum iuramentis, promissionibus, & obligationibus aliisque pœnis nihilominus adstringentes. Nos huic malitiæ [ne tali prætextu in Ecclesiis, monasteriis, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciendæ fuerint, valeant impediri] occurrere cupientes, prædicta, & eorum quodlibet attentari de cætero districtius inhibemus.

Decernentes auctoritate Apostolica quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quenquam sententiis, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel adstringi. Præsumptos autem eisdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita) a superioribus, vel Legatis, seu Inquisitoribus memoratis, animadversione condigna præcipimus castigari.

CAP. V.

Jurisdicctio Archiepiscopo attributa in una diocesi, sibi in aliis non prodest. h. d. Zen.

Idem.

Ut litigantes releventur a laboribus, & expensis: Statuimus, ne Archiepiscopus causas, quæ per appellacionem, vel alias jure Metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quam in sua propria civitate, vel diocesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur, audiat, vel etiam audiendas committat: nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.

a Al. aliquod. b Dicitio, animarum, deest in manuscriptis aliquor. c In antiquis codicibus ita: non sine multa temeritate, &c. d In antiquis exemplarib. ita: & obligationibus aliis atque pœnis nihilominus, &c. e Vide novissime sancita in Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 20.

CAP. VI.

Si Episcopus, cum potest, suam diocesim visitat per alium, habet illi in necessariis providere: visitati autem in vicualibus providebunt ipsi Vicario visitanti, & non Episcopo. h. d. Joan. Andr.

Idem.

Si Episcopus suam diocesim [ubi ei a jure permittitur] faciat per alium visitari, licet ipse illi habeat in aliis necessariis providere, ii tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas vicualium visitanti: cum secundum Apostolum b non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen Episcopus cum personaliter non visitat c, nil prorsus ab iis, qui per illum, quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debet.

CAP. VII.

In quolibet loco diocesis non exempto, per se & per alium potest Episcopus pro tribunali sedere, & libere exequi, quæ ad ipsius spectant officium. Joan. Andr.

Idem.

Cum Episcopus in sua tota diocesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diocesis non exempto per se, vel per alium possit pro tribunali sedere: causas ad Ecclesiasticum forum spectantes audire: personas Ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint) capere, aut carceri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium, libere exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui a divinis cessare possunt, cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirunt prius eum, contra quem cessant, ut irrogatam offensam emendet, quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quod a cessatione intra mensem utraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundem ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim intervenerit concordia inter ipsos. Et continuatis dietis quam cito poterunt se coram Papa presentent, ut utraque parte presente, vel altera contumaciter absente, Papa definit negotium, & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non servet, cessatio non servetur. Joan. Andr.

Idem.

Quamvis super cessationibus a divinis, quæ a Capitulis, Conventibus, sive Collegiis secularium, vel regularium Ecclesiarum multoties sine causa rationabili attentantur, manifesta satis a felicis recordationis Innocentio e III. & Gregorio X. prædecessoribus nostris manaverint instituta: quia tamen post illa est plerunque compertum cessationes easdem irrationabiliter esse factas: nos ad tam periculosum evitandum abusum eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fratrurn nostrorum consilio districtius inhibemus, ne a seculari, vel regulari Capitulo, Collegio, seu Conventu Ecclesiæ cujuscunque, cessationes ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio evocandi) & deliberatione habita diligenti, ac Episcopo, aliove quocunque Clerico, sive Laico (cujuscunque dignitatis, præminentie, conditionis, aut status existat) propter cuius injuriam, vel offensam eadem videtur cessatio faciendæ, post prædictas vocationem, & deliberationem de cessando habitam requisiti

a De materia visitationis, prout ad hunc locum spectat, vide Conc. Tolet. IV. cap. 35. & novissimum Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. b 1. Cor. 9. c al. visitet. d Vid. limitationem ad hoc c. traditam per Decium in c. cum re. de offic. deleg. e Id cavet Innoc. III. in Concil. generali Later. c. 7.

sito, quod irrogatam injuriam, vel offensam emendet, aliquatenus attentetur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint, vel per eos iterit, quo minus habeant competentem. Si autem præmissis servatis Capitulum, Collegium, vel Conventus alicujus Ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum, extunc intra unius mensis spatium pars utraque, videlicet ii, qui cessant, & illi etiam, propter quorum factum a divinis cessatur [nisi superveniente concordia inter eos cessatio illa cesset] iter arripiant a per se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis, & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis dietis, quam cito commode poterint, se Apostolico conspectui representent: ut partibus presentibus, aut una præsentem, altera non veniente, vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem, pars, quæ culpabilis inventa fuerit in præmissis, præter alias pœnas a dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente cognoscat, quantum exceßerit, quæ cessationi factæ rationabiliter causam dedit: vel quæ sine rationabili, & manifesta causa cessavit. Parte insuper a divinis cessante supra scripta b tam in cessando, quam in veniendo, sive mittendo ad sedem Apostolicam non servante, non servetur cessatio: sed ea non obstante (ut prius) in ipsa Ecclesia celebretur.

CAP. IX.

Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, vel Ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel custodia pertinet: nisi de speciali jure id eis competat: & contra facientibus pœnam imponit. Secundo ostendit, de quibus bonis intelligatur, cum de speciali jure id alicui competit. Tertio decret. quia saepe supr. eod. libro, de elect. dicit non esse correctam. Joan. Andr.

Idem.

Præsenti prohibemus edicto, ne Episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu quivis alii regulares, vel seculares Prælati, aut Ecclesiasticæ quæcunque personæ, vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel Ecclesiis quibuscunque sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam pertinentibus, eorundem bona [momentibus eorum Rectoribus, vel Ministris] in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenientia, quæ in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupare, aut in usus suos convertere quoquomodo præsumant: nisi de speciali privilegio, vel consuetudine jam præscripta legitime, seu alia causa rationabili hoc eisdem competere dignoscatur.

Alioquin Episcopi, & eorum superiores ab ingressu Ecclesiæ, cæteri vero a beneficio, & officio tandiu eo ipso noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de prædictis. Porro ubi ex privilegio, vel consuetudine, seu alia de causa rationabili sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supra dicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ soluti debitis, si quæ sint, & iis, quæ fuerint necessaria pro servitoribus, & ministris, ac incumbentibus oneribus usque ad novos redditus supportandis congrue reservatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus contra Capitula, Collegia, Conventus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiarum Ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & Ecclesiis aliis locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari.

a al. arripiat. b al. supra dicta.

TITULUS XVII.

DE MAJORITATE, ET OBEDIENTIA.

CAP. I.

Capitulum, vel is, ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absolvet, quos absolvere posset Episcopus, si viveret, nisi a sede Apostolica id fuerit interdictum. Joan. Andr. Bonifacius VIII. [an. 1299. Romæ.]

Episcopali sede vacante potest Capitulum, seu is, ad quem Episcopalis jurisdictionis tunc temporis noscitur pertinere, iis, quibus posset Episcopus, si viveret, ab excommunicationis sententia, sive juris, sive hominis fuerit, absolutionis beneficium impartiri: nisi ei fuerit a sede Apost. specialiter interdicta potestas.

TITULUS XVIII.

DE PACTIS.

CAP. II.

Monachi habentes liberam a sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis Ecclesiæ alicujus, servare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum privilegio renunciaverint. Joan. Andr. Bonifacius VIII. [an. 1299. Romæ.]

Pactum a cum Rectore parochialis Ecclesiæ factum a vobis, ne aliquos, vel certos ipsius Ecclesiæ parochianos recipiatis ad Ecclesiasticam sepulturam, omnino servare debetis. Quamquam sepultura libera sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta, & illi apud vos elegerint sepeliri. Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

CAP. III.

Pactum factum patri a filia, dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habeat ad bona paterna regressum, si juraverit id ipsa filia, omnino servare tenetur. Jo. Andr. Idem.

Quamvis a pactum patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex civilis: si tamen juramento, non vi, nec dolo præstito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debet: cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

CAP. III.

Pacta inita per fratres Prædicatores, vel minores, vel alios Mendicantes, cum Rectoribus parochialium Ecclesiarum super parochialibus juribus, si facta sunt per Priores, vel Guardianos de Conventuum ipsorum locorum consensu (licet auctoritas sedis Apostolicæ non intervenerit, vel licentia Prioris vel ministri generalis, aut ministri, vel provincialis ministri, vel Capituli provincialis) servanda sunt: dummodo alias sint licita & honesta. h. d. Joan. Andr. Idem.

Quia ex eo, quod fratres Prædicatores, & Minores, & alii Mendicantes, compositiones, & pacta cum Prælatibus, Capitulis, Rectoribus, & personis Ecclesiarum, civitatum, castrorum, villarum, & locorum, in quibus domus, seu habitationes eorum existunt, super juribus parochialibus, vel aliis quibuscunque articulis, ab eis, vel eorum antecessoribus inita, sive facta, servare recusant: & ea eo prætextu infringere moluntur, quia magistris, aut ministri, vel prioris generalium, seu provincialium

a Vid. Antonium de Butrio. cap. statuimus de translat. Prælat. & Felinum in c. cum sit generalis de foro compet. b Vid. Marth. de Assisitis decis. 322. Purpuratum consil. 100. Hippolytum Marfilium singulari 673. in c. nonnulla de præsentia. Alexand. consil. 39. lib. 3. & consil. 42. lib. 1. & Jason. consil. 133. vol. 4.

cialium eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel provincialia Capitula extiterunt: multa in diversis mundi partibus insurgunt scandala a, & ipsorum fratrum (quos decet puritatem omnimodam in suis observare actionibus b, & ab his abstinere propensius, per quæ possit aliis exempli pernicietas generari) fama detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternæ sollicitudinis studio intendentes, præsentis decreto sancimus: compositiones, & pacta hujusmodi cum Prælatiis, Capitulis, & c. rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum Conventualibus Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum Conventuum consilio & assensu [dum tamen alias sint licita, & honesta] debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuo d inviolabiliter observari: non obstante, quod magistris, vel ministri aut Prioris generalium, seu provincialium prædictorum non intervenerit in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus, vel provincialibus Capitulis extiterint approbata: seu quod sedes Apostolica in iis, quæ per prædictos fratres Minores facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit, vel assensum.

TITULUS XIX.
DE PROCURATORIBUS.

CAP. I.

Laicus potest esse Procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus.

Bonifacius VIII. [an. 1299. Romæ.]

Non indifferente Judex censetur egisse, Procuratorem Laicum ad agendum, vel defendendum in causis spiritualibus admittendo: cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat reputari.

Procurator post litem contestatam potest dare alium Procuratorem: antequam, nisi datus fuerit in rem suam, vel a Domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

§. 1. Licet autem a Procuratore post litem contestatam ab eo possit [cum Dominus sit litis effectus] dari alius Procurator: antea tamen non potest, nisi in rem suam sit datus, vel a Domino substituendi alium [etiam certa non expressa persona] sibi fuerit concessa potestas.

Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem libere, & etiam quocumque. h. d.

§. 2. Procurator vero datus ad negotia potest libere quocumque alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem contestatam etiam sine causa revocari potest, post litem contestatam non sine rationabili causa: Dominus tamen bene potest a se esse causam cum ipso Procuratore, maxime si de collusionem timeat.

Idem.

Quamvis e Procurator possit ante litem contestatam etiam sine causa libere a Domino revocari, postea tamen ipso nolente nequit: nisi eum cum Domino inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate conjungi, vel ejus heredem fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subit, propter quam sit merito revocandus. Verum, quanquam [nisi ut præmittitur] revocari non possit, Dominus tamen suæ causæ una cum eodem Procuratore [maxime si de collusionem timeat] minime prohibetur adesse.

a Vid. B. Thom. 2. 2. q. 43. per totam questionem. b In antiquis codicibus constanter legitur, actibus. c Distio, & deest in manuscriptis. d Hic text. habet locum in pactis factis cum Laico. e Pro hoc c. vide, quæ tradit Jafon consil. 138. incip. revocatur in dubium, vol. 4. & Felinus in cap. ex parte Decani, extra de rescriptis.

CAP. III.

Procurator habens mandatum substituendi, substitutum a se post mandatum susceptum, etiamsi eo non sit usus, revocare non potest, nisi & potestatem habuit revocandi. Si autem erat Procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet Procurator. Joan. Andr.

Idem Bonifacius VIII.

IS, qui a Procuratore super hoc a Domino potestatem habente Procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum, etiamsi eo usus non fuerit, (licet in delegato sedis Apostolicæ vices suas alteri committente aliud censetur) ulterius revocari ab illo, nisi revocandi potestas concessa fuisset eidem. Verum si cum ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in una tantum substituerit earundem, in aliis nequaquam prohibetur procuratoris officium exercere.

CAP. IV.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate. h. d. Zen.

Idem.

Qui ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiamsi mandatum exigant speciale) constituitur Procurator, ex vi generalitatis hujusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed si aliquis, vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati b fuissent, adjecta clausula generali, tunc ad non expressos etiam admittitur. Procurator quoque absque speciali mandato juramentum deferre, transigere, vel pacisci non potest: nisi ei honorum, vel causæ administratio libere c sit concessa.

CAP. V.

Mandatum generale ad negotia, etiam ad judicia se extendit.

Idem.

Qui generaliter constituitur ad negotia Procurator, agere ac experiri potest d, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt speciale.

Potest filius familias esse Procurator, etiam absque patris consensu. Zen.

§. 1. Nedium vero ad negotia, sed etiam ad judicia potest filius familias absque patris assensu fieri Procurator.

Major annis XXV. ad judicia, major XVII. ad negotia deputari potest Procurator. h. d. Zen.

§. 2. Licet autem quis post XVII. annum Procurator ad negotia licite deputetur: ad judicia tamen, nisi major XXV. annis fuerit, deputari nequit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet. Si vero in solidum, qui primo contestatur litem, admittitur altero totaliter excluso: nisi adjectum fuerit, quod non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. h. d.

Idem.

Si duo e Procuratores simul (non adjecto in solidum) deputentur, unus sine altero non debet admitti. Secus si sint in solidum constituti: sed tunc illius melior

a De materia revocationis procuratoris vide Cynum & alios in l. mandato. C. mandati, & Joannem Ananiam consil. 25. incip. utrum presentatio. & Paulum de Castro consil. 361. incip. venerabilis vir. b Vid. l. legata inutiliter. de legat. 1. & Dec. in l. 1. de reg. juris. Font. c alias ita: libera. d Vid. l. 1. §. si mutuatam. ff. si quid in fraud. patr. de Anch. Font. e Ad hunc textum vid. quæ dicit Felinus in c. 2. text. de test. adde Socinum consil. 11. incip. circa presentem. lib. 1.

lior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit. Post occupationem autem hujusmodi, alter se intrinsece nequit ulterius, cum ille litis dominus sit effectus: nisi dictum in constitutione fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis: tunc enim si eum, qui occupavit, infirmari, mori, absentari, vel alias impediti contingat, aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri debet eidem.

Procurator datus in solidum, qui occupaverat negotium ex impedimento exclusus, non reassumit, nisi altero impedito. h. d. Dominicus.

§. 1. Cæterum ubi nullo substituto, alter suscipit negotium prosequendum, is, qui occupavit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequit: nisi forsitan illum contingeret a impediti.

In causis spiritualibus ex duobus Procuratoribus simul simpliciter datis, judex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit: nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso. h. d. Dominicus.

§. 2. Sane in electionum, postulationum, provisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis (cum talia Clericorum expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter observari, ut si plures procuratores simul in eis fuerint non in solidum deputati, Judex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque, quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

CAP. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum, poenitere potest, quamdiu constituens in eadem perseveraverit voluntate.

Idem.

Licet b is, qui Procurator constituitur ab absente, dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstant, quamdiu constituens in eadem persistit voluntate, ipsum acceptare poterit c, quocumque placebit.

CAP. VIII.

Dominus dans Procuratorem, quoties contingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur revocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quod ipsum revocare non intendit: vel alias hoc appareat ex probabilibus conjecturis. Joan. Andr.

Idem.

Si quem sub ea forma, Quoties te abesse contigerit, constitueris Procuratorem ad causam, non ideo (licet tractes eam postmodum per te ipsum) Procuratorem ipsum dignoscis revocare, quinimmo Procurator idem Procuratoris assu met officium, quocumque te contigerit absentare. Secus si simpliciter a te fuerit constitutus: tunc enim si ante litem contestatam, siue post, ad causam ipsam venias, non ut ipsi Procuratori assistas, sed ut causam tractes eandem, tractando ipsam eum revocare censuris, nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procuratoris (hoc non obstante) manere, vel nisi quod non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat conjecturis d, ut si forsitan aliquis imminet articulus, in quo tu melius nosti veritatem, aut si sit Procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat, propter quod ipse causa tua sit præsentia opportuna.

a Alias, contigerit. b ad hunc text. vid. quæ dicit Alex. consil. 81. incip. revocatur in dubium. l. 5. c Vid. l. consensu. ff. de act. & oblig. Font. d Una presumpcio tollit aliam. de presump. literas, de in integr. restit. l. divus, Font.

CAP. IX.

Tria dicit: Primo, quod Procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum. Secundo quod talis Procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat. Tercio, quod si talis Procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Joan. Andr.

Idem.

Procurator a non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis alias is, qui constituitur ad negotia Procurator, alium dare possit, in hoc tamen casu (propter magnum, quod ex facto tam arduo b posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane si Procurator antequam contraxerit, a domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quam ea, cum qua contraxerit, revocationem hujusmodi penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit.

TITULUS XX.

DE IIS, QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

CAP. UN.

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio vel revocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso jure. Joan. Andr.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdun.

(an. 1273 in Gallia.)

Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quacumque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metum extorta, præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos, qui absolutionem seu revocationem hujusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententia decernimus subjacere.

TITULUS XXI.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

CAP. I.

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Joan. Andr.

Gregorius IX. (an. 1236. Romæ.)

Ecclēsia, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti, si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit, non est ad beneficium hujusmodi admittenda: c nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum: aut alia rationabilis causa subit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

Ecclesia contra confessionem, qua lapsa fuit, admittitur intra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam juris communis. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (an. 1299. Romæ.)

Si

a Vid. Anchavanum consil. 228. incip. A. duas filias habebat, & duobus Consil. seq. Antonium Butrium consil. 64. incip. A. duas filias habuit. & consil. sequent. & Alexand. consil. 146. incip. in causa & lite, & consil. 149. incip. viso processu. lib. 5. b Et ideo non deciditur juramento per judicem delato. Bald. in l. admonendi. Font. c Iste versiculus habet etiam locum in aliis personis, quibus ista restitutio competit. Phil. Font.